

УДК 334.012.35

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТИВІЗАЦІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Т.Є. Воронкова, канд. екон. наук,
І.В. Воронков

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки високі і стабільні темпи економічного зростання мають досягатися переважно за рахунок інноваційних факторів. Суттєве зниження можливостей екстенсивного економічного розвитку країни внаслідок вичерпання традиційних природних ресурсів за постійного зростання цін на них, а також посилення конкуренції на внутрішніх і зовнішніх ринках унаслідок світової глобалізації, обумовлюють об'єктивну необхідність інноваційного розвитку національної економіки.

Недостатня ефективність інноваційних процесів розвитку економіки України супроводжується невирішеністю проблеми щодо узгодження механізмів поєднання ринкових чинників з державними методами регулювання інноваційної діяльності, форм участі держави і бізнесу у фінансовому і інвестиційному забезпеченні інноваційної діяльності. Усе це негативним чином позначається на інноваційно-інвестиційній безпеці національної економіки.

Дослідження розвитку вітчизняної еконо-

міки свідчить про низьку інноваційно-інвестиційну активність господарюючих суб'єктів. Зростання інвестицій, яке відбувається в Україні, не сприяє збільшенню інновацій. У вітчизняній економіці менше 10% від загального обсягу інвестицій спрямовується на інновації, у той час, коли в розвинутих країнах світу інноваційне інвестування стійко тримається на рівні 50–60%. Основними причинами несприйнятливості промисловості до інновацій є суттєві ресурсні обмеження, зокрема: відсутність достатніх власних коштів у підприємств; відносно дорогі кредити, високі ризики, які перешкоджають отриманню кредитів.

Аналіз джерел фінансування інноваційних заходів підприємств України за останні роки засвідчив, що із загальної суми використаних на інноваційні цілі фінансових ресурсів власні кошти підприємств становили майже 60–70%, фінансування з державного бюджету – приблизно 2–4%, кредитні ресурси – 2–3%, кошти інвесторів – 1–2%. Висока ризикованість інноваційних проектів зумовлює низьку частку коштів інвесторів і кредитних ресурсів.

Однією з головних негативних особливостей інноваційної діяльності промислових підприємств є їхня невисока віддача. Щодо загального обсягу реалізованої промислової продукції частка інноваційної продукції зменшилася у 2012 р. порівняно з 2005 р. майже на 50% і становила 3,3% проти 6,5%. Інноваційні проекти є, як правило, довгостроковими й багатовитратними тому з метою розвитку інноваційного бізнесу для українських підприємств необхідне державне фінансування не тільки науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, але й перших етапів упровадження й просування нововведень, що підтверджується позитивним досвідом європейських країн.

Ефективним заходом могло б стати об'єднання інвестиційних ресурсів держави і бізнесу на умовах партнерства. Розвиток державно-приватного партнерства (ДПП) для залучення інвестицій визначено одним із основних напрямів реалізації Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні [1].

Аналіз останніх публікацій. Проблеми розвитку інноваційних процесів на макро- і мікрорівнях приділено значну увагу в працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Питанням інституційного забезпечення процесу взаємовідносин держави і приватного сектору в процесі ринкових перетворень присвячені праці українських і російських учених: Л. Абалкіна, О. Амоші, М. Айрапетяна, В. Базилевича, І. Богдана, І. Бураковського, В. Варнавського, З. Варналія, Т. Гайдай, З. Галушки, А. Гальчинського, В. Геєця, С. Глазьева, Н. Гражевської, П. Єщенка, Я. Жаліла, І. Запатріної, А. Мостепанюка, Ю. Пахомова, Р. Пікус, О. Полякової, О. Степанової, І. Тараненка, Л. Федулової, А. Чухна, А. Шохіна, Є. Ясіна.

Перспективам становлення державно-приватного партнерства і його впливу на процеси модернізації економіки приділяли увагу такі вітчизняні вчені, як В. Вакуленко, О. Берда-

нова, Н. Сич, А. Ткачук, І. Федів, Є. Фишко. Розвиток партнерства між місцевою владою і недержавним сектором у сфері надання громадських послуг досліджено в працях О. Берданова, В. Вакуленко, М. Василенка, І. Островського. Визначення особливостей функціонування ДПП у різних сферах економічної діяльності і соціальной сфері досліджувалися в наукових публікаціях А. Зелінської, Т. Качали, І. Бураковського.

Водночас постійне уповільнення інноваційної активності підприємств в Україні, які суттєво постраждали від фінансово-економічної кризи, потребують подальших досліджень у сфері формування системи співробітництва між приватним сектором і державою, у рамках якої можливим є поєднання комерційних інтересів бізнесу з реалізації інноваційних проектів.

Мета статті – дослідження сучасного стану розвитку державно-приватного партнерства і визначення напрямів підвищення ефективності партнерських відносин держави і приватного сектору в Україні.

Виклад основного матеріалу. Причинами виникнення проблеми недостатньо високої інноваційної активності суб'єктів господарювання є відсутність системного підходу до визначення пріоритетів державної політики в інноваційній сфері, державного замовлення на інноваційну продукцію, а також невизначеність принципів і механізму державно-приватного (публічно-приватного) партнерства в інноваційній сфері [2].

Головна умова інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки – максимізація участі бізнесу в інноваційних процесах країни. Співробітництво комерційних структур у сфері законодавчих ініціатив і спільна з державою розробка рішень – це запорука інноваційно-інвестиційної безпеки. Держава повинна виробити системну політику підтримки інновацій в реальному секторі економіки, знайти механізми впливу на ринок, які стимулюватимуть бізнес фінансувати і

впроваджувати нові технології (виробничі, управлінські). Упровадження нових технологій передбачає вихід на новий рівень безпеки, який враховуватиме вимоги екології і надійності.

Удосконалити існуючу модель інноваційної економіки, зважаючи на сучасні особливості державної системи регулювання, стан і можливості виробничого сектору, високий рівень вимог і потреб споживачів, динамічні і незворотні процеси глобалізації можливо лише за умови поєднання дій усіх учасників цього процесу, у тому числі держави. Саме тому взаємодію суб'єктів інноваційного розвитку пропонується будувати за принципом інноваційного партнерства, який є логічним продовженням соціального й інвестиційного партнерства [3; 4].

Державно-приватне партнерство в інноваційно-інвестиційній сфері розглядається як нові технології розвитку економіки і є вагомим фактором інноваційно-інвестиційної безпеки національної економіки. Сутність партнерства полягає в активній співпраці всіх суб'єктів, яка активізується на засадах пошуку спільних напрямів реалізації визначених цілей. Причому партнерами стають учасники всіх секторів інноваційного розвитку, зокрема: державного (управління і регулювання інноваційного розвитку економіки); продукування нових знань і інновацій; освіти і підвищення кваліфікації працівників; комерціалізації наукових знань і інновацій і використання інновацій.

Кожний із учасників відіграє певну роль у функціонуванні партнерства. Саме партнерські зобов'язання дають змогу створити гармонійну систему управління і регулювання інноваційного розвитку на державному, регіональному і глобальному рівнях як за галузями, так і за всіма взаємозв'язаними виробництвами. Інноваційному партнерству притаманна переорієнтація впливу прямого втручання на узгодження й ініціативну співпрацю, коли різні за функціональними характеристиками

і призначенням суб'єкти досягають спільної мети, підвищуючи ефективність власної роботи, прискорюючи отримання запланованих результатів, упроваджуючи нові технології, сприяючи одержанню необхідних фінансових ресурсів, започатковуючи конкурентні засади в розподілі і виконанні контрактів.

У Законі України «Про державно-приватне партнерство» останнє визначене як система відносин між державними (держава Україна, АРК, територіальні громади в особі відповідних органів державної влади й органів місцевого самоврядування) і приватними (юридичні особи і фізичні особи-підприємці) партнерами, побудована на принципах рівності партнерів і узгодженості їхніх інтересів, при реалізації яких можливості обох партнерів об'єднуються, з відповідним розподілом ризиків, відповідальності й отримання позитивного кінцевого результату для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі [5].

У вітчизняній господарській практиці термін «державно-приватне партнерство» з'явився як буквальний переклад загальноприйнятого у світовій економіці поняття «public-private partnership (PPP)», де він вживається практично для будь-яких форм співробітництва державної влади й приватного бізнесу. Однак така термінологія донині є недосконалою, про що справедливо зазначено в праці [6].

Державно-приватне партнерство хоча і є одним з найпоширеніших термінів, проте єдине і системне розуміння явища на державному рівні й у науковому середовищі поки що відсутнє. У широкому сенсі – це будь-яка взаємодія держави і бізнесу для досягнення загальних цілей соціально-економічного розвитку, сумісна розробка стратегічних документів, нормативних правових актів, просування державою приватних проектів компаній за кордоном, спільна робота з поліпшення іміджу країни. У вузькому сенсі – це сумісне фінансування великомасштабних

проектів або інша фінансова участь держави в бізнес-проектах [7].

У сучасному розумінні державно-приватне партнерство – це інституційний і організаційний альянс між державою і бізнесом з метою реалізації національних і міжнародних проектів у галузі промисловості, НДДКР, суспільних послуг. Подібні альянси створюються на певний строк для здійснення певних проектів, після чого вони припиняють свою діяльність [8]. Однак ці визначення недостатньо розкривають можливі напрями створення партнерства для реалізації багатьох суспільно-економічних завдань держави. Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР) визначає державно-приватне партнерство як довгостроковий контракт з приватним сектором для надання послуг державі, на користь держави або від імені держави. Платежі в його рамках можуть здійснюватися між концесіонером і державою в обох напрямках. Проте таке трактування має вузьке спрямування, оскільки має більшою мірою юридичний характер і передбачає виконання бізнесом довгострокового державного контракту, причому в основному в обмеженій формі – у вигляді концесійних угод.

Комітетом Організації економічного співробітництва та розвитку з наукової і технологічної політики (OECD) вживається такий термін: «Приватно-державне партнерство – це будь-які офіційні відносини чи домовленості на фіксований / нескінченний період часу між державними і приватними учасниками, в яких обидві сторони взаємодіють у процесі ухвалення рішень і співінвестують обмежені ресурси (гроші, персонал, устаткування, інформацію) для досягнення конкретних цілей у певній сфері науки, технології та інновації» [9].

Таке розуміння сутності державно-приватного партнерства є найбільш повним, оскільки визначає не тільки терміни партнерства, але й юридичні права сторін у партнерстві, а також форми участі партнерства і основні

сфері взаємодії.

В Україні відповідні державні рішення, у тому числі законодавчого плану, розробляються і приймаються надто уповільнено, а приватний бізнес дотепер мало і неохоче бере участь у стимулюванні науки і впровадженні інновацій. Отже, інноваційна модель розвитку України не може бути реалізована без створення середовища, заснованого на принципах партнерства.

Модель державно-приватного партнерства припускає наявність конкретних форм (механізмів) взаємодії держави і підприємницьких структур, у першу чергу – правових форм. Суть такої категорії, як методи державно-приватного партнерства, реалізується через дію на економіку (ціноутворення, планування) або сферу застосування співробітництва держави і підприємницьких послуг – для надання соціально значущих послуг, створення суспільних благ, відтворення існуючої інфраструктури.

Слушним є системний підхід до організації державно-приватного партнерства у сфері інновацій, який базується на взаємодії держави і приватного сектору в процесі *всього інноваційного циклу*, починаючи з проведення наукових досліджень і комерціалізації розробок до виробництва наукомісткої високотехнологічної продукції [10].

В умовах сучасної ринкової стратегії інноваційної політики концепція ДПП змінюється. Провідну роль у ній мають відіграти приватний бізнес і підприємницька ініціатива. Змінюється і роль держави в інноваційних відносинах. Держава виступає у відносинах ДПП не як суб'єкт влади, а як рівноправний партнер і підприємець, який готовий розділити ризики від інноваційної діяльності [11, с. 87–91].

У цій роботі на основі вивчення світового досвіду досліджено, що ДПП можуть створюватися на всіх етапах життєвого циклу інноваційної діяльності, а саме:

- на рівні науки – некомерційні партнерства – спеціальні служби, що мають оціню-

вати інноваційну спроможність (ринкову орієнтованість) результатів наукових досліджень, кваліфікувати об'єкти інновацій, надавати допомогу в бухгалтерському обліку й оподаткуванні, патентному забезпеченні й оформленні прав інтелектуальної власності (на кшталт французьких SAICs і Центрів досліджень, шведських Центрів компетенції VINNOVA тощо);

- на рівні впровадження у виробництво – комерційні партнерства на базі університетів, науково-дослідних установ з метою інноваційної діяльності, тобто комерціалізації розробок, в які державні наукові установи увійдуть правами інтелектуальної власності, а приватні інвестори – фінансовими внесками. Такі партнерства були запроваджені австрійськими програмами K-ind/K-net і COMET (Центри компетенції з досконалих технологій), бельгійською програмою СТАРТ;

- на рівні фінансування: венчурні й інші фонди спільного державно-приватного інвестування (наприклад, французький OSEO, який створено в організаційно-правовій формі акціонерного товариства приватного права і який складається з холдингу і дочірніх компаній, 50% капіталу якого належить державі) і програми спільного фінансування (на кшталт австрійської програми спільного фінансування Асоціації з досліджень Крістіана Доплера, за якою промисловий партнер вкладає 50%, а решта 50% фінансується державою в основному Федеральним міністерством економіки, сім'ї і молоді через Асоціацію й аналогічної програми Товариства Людвіга Больцмана);

- на регіональному рівні, тобто на рівні кластера (створення інноваційних полісів, парків, центрів) активно запроваджується у Франції, Австрії, Германії, Великобританії, Італії, Бельгії скандинавських країнах на базі університетів і інших наукових і освітянських центрів;

- на рівні старт-ап допомоги через бізнес-інкубатори, венчурні механізми (активно запроваджується у Франції, Великобританії

і багатьох інших країнах);

- на міжнародному рівні – стратегічні й міжнародні партнерства (ініціатива Європейського інноваційного партнерства).

При цьому держава визначає види інновацій, які закріплюються за нею на правах власності і доводить їх до практичного застосування самостійно (зокрема, пов'язані з обороною, національною безпекою), а також визначає інновації, права користування і розпорядження, на які можуть бути передані бізнесу для наступної їхньої діяльності на ринку.

Згідно з підходами Європейської Комісії значення приватного сектору у схемах ДПП полягає в такому [12]:

- формування спільних інвестиційних ресурсів державного і приватного секторів для досягнення суспільно значущих результатів;

- підвищення ефективності використання об'єктів державної власності на основі підприємницької мотивації;

- створення нових методів управління;

- створення доданої вартості для споживачів і суспільства в цілому;

- забезпечення кращого визначення потреб і оптимальне використання ресурсів.

Для підприємців партнерство з владою означає зниження довгострокових ризиків ведення бізнесу. Розвиток ДПП в інноваційній сфері дає можливість залучати значні інвестиційні ресурси, які сприятимуть реалізації перспективних проектів, а також знизити навантаження на державний бюджет. Бізнес може брати участь як інвестор, маркетолог, що виводить інновації на ринок, як замовник, а в разі створення необхідних стимулів – і як розроблювач, виробник інноваційних благ. Державно-приватне партнерство фактично перебуває «на межі державного і приватного секторів, не будучи ні приватизованим, ні націоналізованим інститутом. Це свого роду «третьої шлях», що дає змогу використати політичні по суті форми поліпшення надання населенню суспільних благ» [13].

Переваги державно-приватного партнер-

ства можна розглядати в декількох аспектах. Співпраця держави і бізнесу в рамках державно-приватного партнерства може бути взаємовигідною, адже реалізація його організаційно-економічного механізму сприяє підвищенню конкурентоспроможності державного сектору економіки, залученню інвестицій, інноваційному оновленню промисловості і соціальної інфраструктури України. Головною перевагою державно-приватного партнерства порівняно з іншими видами договірних відносин між органами влади і приватним сектором є оптимальний розподіл повноважень щодо контролю над спільною діяльністю. Крім того, існують можливості зменшення бюджетних видатків і швидкого знаходження ресурсів для реалізації різноманітних проєктів чи державних цільових програм, а також зберігання державної власності на майнові об'єкти, що на думку багатьох спеціалістів, є альтернативою приватизації [14].

Державно-приватне партнерство дає змогу об'єднати спільні ресурси держави і бізнесу. Держава може надавати фінансові гарантії, об'єкти інфраструктури, формувати нові сегменти клієнтів, а бізнес – вкладати інвестиції, застосовувати інноваційні методи управління, розробляти заходи щодо зниження витрат, впроваджувати інноваційні технології і продукти. Запровадження ДПП надає можливість державі вирішити важливі задачі щодо скорочення витрат, а вивільнені кошти використати більш ефективно для розробки і реалізації державної політики.

Слід відзначити ще одну особливість, яка стосується створення реальних механізмів ДПП, де держава стане реальним партнером бізнесу і братиме участь у розподілі як прибутку, так і ризиків. Одним із кроків, які підтверджують наміри держави щодо розвитку ДПП, може стати надання гарантій внутрішньому і зовнішньому інвестору у формі страхування ризиків (бажано в провідних західних страхових компаніях) на випадок невиконання взятих на себе зобов'язань.

Для приватного сектору ця форма співробітництва є привабливою також внаслідок надання державою гарантії щодо збереження інвестицій під час реалізації ризикових масштабних проєктів з великими термінами окупності; розширення сфер інвестування нових сегментів економіки, де невисокою є конкуренція і мінімальна присутність підприємницьких структур.

До переваг розвитку інституту ДПП в інноваційній сфері слід віднести той факт, що воно є безальтернативною можливістю виведення з тіні сотень тисяч інженерів, які стали приватними підприємцями і не працюють за спеціальністю, не знаходячи застосування своїм знанням. Цю важливу задачу держава може вирішити на основі моделі ДПП, створивши інститут інноваційних менеджерів, які і будуть розвивати цей бізнес у країні [15].

У науковій літературі запропоновані підходи до визначення ефективності діяльності промислових підприємств при використанні інституту приватно-державного партнерства. Зокрема передбачається визначати ефект за декількома складовими: економічною, соціальною, інфраструктурною і політичною. Як економічний ефект передбачається використовувати: чистий прибуток, чистий дисконтований дохід, рентабельність, платоспроможність, ліквідність; як соціальний – плинність кадрів, рівень соціальної напруги; як інфраструктурний – можливості розширення діяльності і диверсифікації, репрофілювання, отримання доступу до державної інфраструктури (у тому числі, можливості отримання державного замовлення) [16].

У рамках ДПП приватні партнери можуть зменшити витрати, пов'язані з експлуатацією й утриманням обладнання, за рахунок економії на масштабах виробництва, упровадження інновацій, більш гнучкої системи постачання або через скорочення накладних витрат. Таким чином, за допомогою ДПП здебільшого можна надавати послуги з більшою ефективністю витрат у порівнянні з традиційними підхо-

дами. Отриманий у результаті ефект економії може бути спрямований на фінансування інших необхідних послуг, важливою є також ефективність використання основних фондів. Представник приватного сектору зацікавлений найбільш ефективно використовувати обладнання й оснащення, а також комерційні можливості для того, щоб отримати доходи від вкладених інвестицій.

Слід зазначити, що практичне застосування ДПП не набуло достатнього розвитку в Україні, а приклади успішних інвестиційних проектів на принципах ДПП є дуже обмеженими. За даними Міністерства економічного розвитку, в Україні на кінець червня 2013 р. в рамках державно-приватного партнерства реалізуються 160 проектів (див. таблицю).

У цілому сфера реалізації проектів у рамках ДПП, що реалізуються в Україні, відповідає рівню світової практики. Проте структура проектів суттєво відрізняється: у країнах «Великої сімки» найбільша кількість проектів здійснюється у сфері освіти, охорони здоров'я (близько 50% проектів), а в країнах з перехідною економікою пріоритетна сфера реалізації проектів – будівництво автомобільних шляхів (62% загальної кількості проектів). В Україні інфраструктурні проекти суттєво переважають над соціальними, пов'язаними з охороною здоров'я, а освітянські проекти

зовсім не реалізуються.

Серед системних проблем використання механізму ДПП доцільно виокремити такі:

- недостатня привабливість для приватних інвесторів значної частини об'єктів, на яких передбачається реалізація проектів на засадах ДПП (зазвичай це об'єкти ЖКГ із фізично зношеним обладнанням, що потребують значних фінансових ресурсів при невизначених термінах отримання прибутку від їхньої експлуатації);

- відсутність податкових чи митних пільг для приватних інвесторів у процесі реалізації проектів ДПП;

- недосконалість вітчизняної нормативно-правової бази (зокрема, труднощі з отриманням приватним інвестором дозвільних документів і погоджень, необхідних для виконання умов договору), в якій не передбачені норми, що існують у розвинутих країнах світу (обговорення умов виплати приватним власникам компенсацій у випадку невиконання державою своїх зобов'язань за укладеними договорами, відшкодування різниці в тарифах тощо);

- невикористання досвіду країн ЄС щодо співпраці держави і бізнесу на засадах ДПП у гуманітарній сфері;

- високий рівень корупції, що збільшує транзакційні витрати бізнес-структур і міні-

Характеристика проектів державно-приватного партнерства в Україні в 2013 р.

Сфера реалізації проекту	Кількість проектів, од.	Питома вага проектів, %
Водопостачання	71	44,4
Виробництво, транспортування і постачання тепла	32	20,0
Будівництво й експлуатація транспортної інфраструктури (у тому числі морських і річкових портів)	16	10,0
Туризм, відпочинок, рекреація, культура і спорт	9	5,6
Геологорозвідка і видобуток корисних копалин	8	5,0
Переробка відходів	7	4,4
Охорона здоров'я	3	1,9
Енергетика	3	1,9
Інші	11	6,8
Усього	160	100,0

мізує підприємницьку ініціативу приватних інвесторів (у тому числі – іноземних);

- недостатня фахова підготовка державних службовців, які займаються питаннями ДПП, низький рівень їхньої мотивації щодо роботи з приватними інвесторами з метою започаткування проектів на засадах ДПП;

- низька обізнаність представників бізнесу щодо переваг використання механізмів ДПП у процесі розвитку підприємницької діяльності [17].

Основні напрями подальшого розвитку ДПП мають включати в себе вдосконалення нормативно-правової бази, інституціональних основ спільної реалізації інноваційних проектів; надання державних гарантій при високих інвестиційних ризиках; дотримання прав і інтересів учасників партнерства. В економічній сфері необхідно розвивати пряме державне субсидування, державну участь у фінансуванні досліджень і розробок, страхування комерційних ризиків, гарантування позик, що надаються недержавними фінансовими структурами тощо.

Дієвими інструментами ДПП, що розповсюджені у світовій практиці у сфері підтримки інновацій, які можна застосовувати в Україні, є адміністративні, фінансові й організаційно-правові. Основними напрямками підтримки інноваційної діяльності з боку держави є: урядові контракти (США, Франція, Великобританія, Німеччина), фінансове стимулювання (Австрія, Канада, Фінляндія, Німеччина), розвиток науково-технічної інфраструктури (Фінляндія, Німеччина, Японія) [18].

У західній економіці головною метою розвитку державно-приватного партнерства є зниження бюджетного дефіциту на всіх рівнях державного управління й підвищення якості публічних послуг унаслідок залучення приватних інвесторів. У Росії ДПП розглядається насамперед як інструмент залучення приватних інвестицій у ризиковані, зі значною тривалістю і окупністю сектори економіки

при реалізації інноваційно-інвестиційних і соціальних проектів.

Висновки

Таким чином, під час розбудови української моделі інноваційно-інвестиційного розвитку необхідно враховувати позитивний і негативний досвід зарубіжних країн, пристосовуючи його до умов національної економіки з урахуванням її політичного, соціального і економічного розвитку і національних особливостей. Вивчення зарубіжного досвіду інноваційного розвитку, стимулювання і підтримки інвестування в інноваційну галузь сприятиме уникненню багатьох прорахунків у формуванні вітчизняної моделі інноваційного розвитку.

Одним із перспективних напрямів державно-приватного партнерства, а водночас – і стимулом розвитку провідних підприємницьких структур, як засвідчує міжнародна практика, є передача їм частини функцій, які зараз належать державі. Це може бути здійснення певної державної підтримки, зокрема у сфері інноваційного бізнесу шляхом надання поручництва під час отримання кредитів, виконання завдань сертифікації, ліцензування, перевірки і засвідчення відповідності, відстежування виконання норм соціально відповідальної поведінки бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2011 р. № 389 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 28. – С. 94. – Ст. 1173.
2. Про схвалення Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері: Розпорядження КМУ від 10 вересня 2012 р. № 691-р. – Режим доступу: [//www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)
3. Економічна енциклопедія: у трьох томах. – Т.2. / Редкол.: ... С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 848 с., с. 534.
4. Денисенко М.П. Основи інвестиційної діяльності: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / М.П. Денисенко. – К.: Алерта, 2003. – 338 с., с. 39.
5. Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 1 липня 2010 року № 2404-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nau.ua/druk.php?name=332930-01072010-0.txt>
6. Delmon D. Understanding options for privat participation

in infrastructure: Seeing thr forest for the trees: PPP, PSP, BOT, DBFO, concession, lease / D. Delmon. – World Bank, 2010.

7. Риски и проблемы в сотрудничестве государства и бизнеса [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.pmjobs.net/art/8.doc

8. Варнавский В.Г. Партнерство государства и частного сектора: формы, проекты, риски / РАН; Институт мировой экономики и международных отношений. – М. : Наука, 2005. – 315 с.

9. Public-private partnerships for innovation: policy rationale, trends and issues, OECD, 10–12 December 2002, Headquarters, Paris.

10. Головінов О. М. Механізм приватно-державного партнерства / О. М. Головінов // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. Випуск 34–3 (138). – Донецьк, ДонНТУ, 2008. – С. 10–16.

11. Сімсон О.Е. Державно-приватне партнерство як пріоритетний механізм реалізації сучасної інноваційної політики України. – «Інноваційна політика та законодавство в європейському союзі та Україні: формування, досвід, напрямки наближення» (XXIV Київський міжнародний симпозіум з наукознавства та науково-технологічного прогнозування) 2 – 3 червня 2011 р. м. Київ. – К.: Фенікс, 2011. – 715 с.

12. Protecting Europe from large scale cyber-attacks and

disruptions: enhancing preparedness, security and resilience (COM/2009/149) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/>

13. Кот О., Дроздова Н. Кому вигідний механізм державно-приватного партнерства в Україні? / [О. Кот, Н. Дроздова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legalweekly.com.ua/article/?uid=1615>

14. Постанова «Про затвердження Методики виявлення ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними» КМУ від 16 лютого 2011 р. № 232.

15. Современные инструменты инвестиционного развития регионов / [Под ред. А.П. Сысоева]. – М.: Статут, 2007. – С. 81.

16. Тринчук С.В. Державно-приватне партнерство як механізм інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/20101008/4_trinchuk.htm

17. Аналітична записка «Особливості застосування державно-приватного партнерства як механізму реалізації нової регіональної політики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1239/>

18. Брікман Т.О. Фінансовий механізм інвестування інноваційної діяльності на основі державно-приватного партнерства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/derzhavne-upravlinnya/4411-finansovij-mekhanizm-investuvannya-innovatsijnoji-diyalnosti-na-osnovi-derzhavno-privatnogo-partnerstva.html>

До уваги авторів!

**З 1 квітня 2008 р. введено в дію
національний стандарт України
ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис,
бібліографічний опис».**

**Просимо в статтях,
що надаються для публікації,
перелік використаних джерел
оформляти згідно з новими вимогами.**